

принципів, які являють собою нормативно закріплені вихідні засади, що визначають сутність, зміст та спрямованість юридично значущої діяльності з приводу призначення чи обрання на певні посади, звільнення чи відкликання з посад, надання згоди на призначення або звільнення з посад окремих осіб органів публічної влади. До таких спеціальних принципів видається можливим віднести: 1) принцип дотримання системи стримувань і противаг та невтручання у сферу компетенції інших органів публічної влади; 2) принцип професійного підбору кандидатів на посади в органах публічної влади; 3) принцип наступництва; 4) принцип відповідальності сформованих (обраних) органів публічної влади чи посадових осіб перед суб'єктами їх формування (обрання); 5) збалансованості, стабільності (прогнозованості) й наукової обґрунтованості кадрової політики.

6. Номінаційний процес, як сукупність передбачених Конституцією та законами України номінаційних процедур, здійснюваних органами публічної влади, передбачає виокремлення відносно самостійних етапів — стадій, що віддзеркалюють логічну послідовність його розвитку та покликані демонструвати його протяжність у часі. Дотримуючись загальноновизнаного поділу стадій юридичного процесу на обов'язкові та факультативні, до першої групи слід віднести стадію ініціювання номінування на посаду (порушення номінаційної процедури); стадію підготовчих дій, яка зважаючи на особливості конституційно-правового регулювання нерідко також охоплює погоджувальні процедури; стадію прийняття рішення по суті.

ОЛЬКІНА О. В.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри конституційного права, кандидат юридичних наук

КРИТЕРІЙ ВИДІЛЕННЯ В СИСТЕМІ СУБ'ЄКТІВ КОНСТИТУЦІЙНИХ ПРАВОВІДНОСИН ЮРИДИЧНИХ ОСІБ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА

До числа юридичних осіб публічного права чинне конституційне законодавство відносить різноманітних суб'єктів конституційних відносин. Нормативною основою такого виокремлення виступає ст. 81 Цивільного кодексу України, за якою «юридичні особи, залежно від порядку їх створення, поділяються на юридичних осіб приватного права та юридичних осіб публічного права. Юридична особа публічного права створюється розпорядчим актом Президента України, органу

державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування. Порядок утворення та правовий статус юридичних осіб публічного права встановлюються Конституцією України та законом».

Зі змісту цього законодавчого положення вбачається, що статус юридичних осіб публічного права має конституційно-правову природу, а критерієм їх виокремлення є порядок створення. Однак, на конституційному рівні статус групи юридичних осіб публічного права не отримав комплексного врегулювання, що негативно впливає на їх діяльність та взаємодію з іншими суб'єктами конституційних правовідносин.

Складність узгодженої конституційно-правової регламентації статусу юридичних осіб публічного права полягає у дискусійності визначення критеріїв виділення в системі суб'єктів конституційних правовідносин юридичних осіб публічного права. Адже саме ця ознака є характеристикою, в якій проявляється сутність юридичних осіб публічного права, нею зумовлюється специфіка їх конституційно-правового статусу. Наявні з цього питання в науковій юридичній науці точки зору численні і різноманітні. Так, можна виділити такі концептуальні підходи до вирішення даної наукової проблеми як вироблення одного базового, основоположного критерію для виділення юридичних осіб публічного права, так і виокремлення сукупності специфічних ознак таких юридичних осіб (В. Чиркін).

В якості основоположних критеріїв виділення юридичних осіб публічного права в юридичній доктрині, зокрема, обґрунтовуються наступні:

- розподіл системи права на приватне і публічне, яке, з точки зору низки вчених, є вихідним пунктом для поділу юридичних осіб на приватні та публічні (Чантурия Л. Гражданское право и юридические лица публичного права: особенности правового регулирования / Л. Чантурия // Электронный ресурс. — Режим доступа: <http://www.cac-civillaw.org/publikationen/chanturia.jur.personen.ru.rtf>.);

- наявність публічно-владних повноважень (Усков О. Ю. Юридические лица публичного права: понятие и виды / О. Ю. Усков // Журнал российского права. — 2010. — № 6. — С. 104);

- інтегрованість юридичної особи в систему публічного управління (Ястребов О. А. Юридическое лицо публичного права: сравнительно-правовое исследование: автореферат дис. докт. юрид. наук: 12.00.14 / О. А. Ястребов. — М., 2010. — С. 14);

- форма власності, на основі якої створено юридичну особу (Гражданское право. В 3 т. Т. 1: учебник / А. В. Каравай и др.; под ред. проф. В. Ф. Чигира. — Минск: Амалфея, 2008. — С. 223);

– спосіб утворення (критерій походження) (Косякова Н. И. Юридические лица в российском и иностранном праве: сравнительный анализ / Н. И. Косякова // Электронный ресурс. — Режим доступа: <http://library.by/portalus/modules/internationallaw/print.phpsubactionsshowfull&id095955010&archive&startfrom&ucat10>) та ін.

Слід відмітити при цьому, що, по-перше, вибір того чи іншого критерію може значною мірою змінити підхід до віднесення юридичної особи до категорії юридичних осіб публічного права, по-друге, сам критерій може відрізнятися за змістом у інтерпретації різних авторів. Наприклад, О. Усков піддає критиці надмірно широке трактування В. Чиркіним сукупності ознак таких суб'єктів, в силу чого до юридичних осіб публічного права може бути, по суті, віднесена будь-яка установа, так чи інакше пов'язана з публічною владою, що призводить до втрати будь-якої практичної значущості виділення таких суб'єктів (Усков О. Ю. Юридические лица публичного права: понятие и виды / О. Ю. Усков // Журнал российского права. — 2010. — № 6. — С. 102–103).

Усі наведені вище позиції щодо визначення критеріїв виокремлення юридичних осіб публічного права розкривають лише окремі їх особливості, а не характеризують їх сутність, що зумовлена об'єктивною необхідністю їх функціонування. Адже, юридична особа є юридичною фікцією, організацією, яка може бути створена шляхом об'єднання осіб та (або) майна. Будь-яка юридична особа створюється з певною метою, для реалізації та захисту певних інтересів. Саме мета створення, інтерес покладений в основу діяльності юридичної особи є тим критерієм, що зумовлює її сутність, визначає їх правовий статус. Юридичні особи приватного права створюються з метою задоволення інтересів окремих фізичних та/або юридичних осіб, у більшості випадків для отримання прибутку. Юридичні особи публічного права створюються для досягнення публічного інтересу, який є основою публічного права та публічної влади.

Професор Ю. Тихомиров розуміє публічний інтерес як «визнаний державою та забезпечений правом інтерес соціальної спільності, задоволення якого слугує умовою та гарантією її існування і розвитку» (Тихомиров Ю. А. Публичное право: Учебник / Ю. А. Тихомиров. — М.: Изд-во БЕК, 1995. — С. 55). М. Васильєва вважає, що публічні інтереси охоплюють, по-перше, державні в тій частині, яка відображає інтереси суспільства в цілому, і, по-друге, суспільні як інтереси громадянського суспільства тією мірою, яка відповідає рівню їх пізнання і яка може бути забезпечена правовим захистом (Васильєва М. И. Публичные интересы в экологическом праве / М. И. Васильева. — М.: Изд-во МГУ, 2003. — С. 64).

Ознаками публічного інтересу є відповідність потребам, цілям всього суспільства або значної його частини; неперсоніфікованість носія інтересу; захист з боку спеціалізованих суб'єктів; законність; неприпустимість обмеження публічного інтересу (Ломаев А. Ю. Публичный интерес как правовая категория: автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Специальность 12.00.01 — теория и история права и государства; история учений о праве и государстве / А. Ю. Ломаев. — Казань, 2012. — С. 8).

Публічні інтереси закріплюються у системі принципів, які є основою конституційного ладу України, формуються народом та реалізуються у конституційних правовідносинах юридичними особами публічного права.

ЕЗЕРОВ А. А.

Національний університет «Одесская юридическая академия»,
доцент кафедры конституционного права, кандидат юридических наук

ПОЛИТИЧЕСКОЕ ИЗМЕРЕНИЕ ПРАВ И СВОБОД ЧЕЛОВЕКА И ГРАЖДАНИНА

Роль личности и ее прав в политических процессах может изменяться в зависимости от исторического момента, типа государства, степени развития демократии. Политическая история знает примеры, когда человек и его основоположные права переставали быть значимой ценностью для государства, однако впоследствии снова занимали достойное место в системе социальных ценностей. Отдельный человек не может быть полностью исключен из сферы политических отношений, поскольку он является их объектом и субъектом... Человек как объект политического измерения находится в фокусе политики, когда соприкасается с ней, участвует в системе политических отношений, проявляя соответствующий уровень активности (Н. Баранов).

Главным «побудителем» политической активности граждан являются личные интересы, тесно связанные с полноценной реализацией прав личности. Следовательно низкий уровень политической активности, отсутствие реальных прав человека превращают свободного индивида в пресловутый «винтик великого государственного механизма» (И. В. Сталин), народ — в безликую массу, беззащитную перед произволом власти. В современном мире неотвратимость политического выбора демократии (В. В. Речицкий), конституционализм как система принципов и правил развития правовой и политической систем, служат